

Sisäasiainministeriö

OPETUSHALLITUKSEN LAUSUNTO SISÄASIAINMINISTERIÖN TYÖRYHMÄN EHDOTUKSESTA MAAHANMUUTON TULEVAISUUS 2020 -STRATEGIAKSI

Valtioneuvoston asettama Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -työryhmä on laatinut ehdotuksen maahanmuuton strategiaksi, jossa linjataan Suomen maahanmuuttopolitiikan kehityssuunnat ja tavoitteet vuoteen 2020 asti. Strategian tueksi tullaan valmistelevaan toimenpideohjelma, jossa määritellään strategiassa asetettujen tavoitteiden edellyttämät toimenpiteet, niiden toimeenpanosta pääasiallisesti vastaavat tahot ja toimeenpanon aikataulu. Opetushallitus pitää hyvänä, että strategiaehdotuksesta on tehty sukupuolivaikutusten arviointi.

Opetushallitus keskittyy lausunnossaan koulutusta koskeviin osiin ja lausuntonaan seuraavaa:

Visio

Opetushallitus pitää visiota onnistuneena: maahanmuutto nähdään positiivisena sekä kantaväestöä että maahanmuuttajia koskevana asiana. Maahanmuutto on voimavara ja mahdollisuus, ei taakka eikä uhka kansalliselle kulttuurille. Maahanmuutto-käsitteellä tarkoitetaan tässä sisäasiainministeriön julkaisussa kaikkia rajojen yli tapahtuvaa liikkumista ja muuttoa.

Nykytila

Maahanmuuton nykytilan kuvaus on melko suppea, mutta antaa kuitenkin selkeän kokonaiskuvan tilanteesta. Suomessa ulkomaista syntyperää olevia on noin viisi prosenttia koko väestöstä, Norjassa ja Tanskassa toistakymmentä prosenttia ja Ruotsissa lähes 20 prosenttia. Pohjoismaisen vertailun ohella ansioksi olisi ollut myös laajempi pohdinta ja analyysi maahanmuutosta ja liikkuvuudesta kansainvälisenä ilmiönä. Kiinnostavaa näkökulmaa olisi tuonut myös pohdinta siitä, millaiseen liikkuvuuteen maahanmuuttopolitiikalla voidaan vaikuttaa ja millaiseen ei.

Maahanmuuton osalta Suomi on muuttunut viimeisen reilun 20 vuoden aikana, ja maahanmuutto Suomeen ja Suomesta muuttaa yhteiskuntaa tulevaisuudessa yhä enemmän. Erityisesti pääkaupunkiseutu ja suuret kaupungit ovat nopeasti kansainvälistyneet maahanmuuton myötä. Maamme on syntynyt uusia etnisiä, kielellisiä, kulttuurisia ja uskonnollisia vähemmistöjä. Maahanmuutto vaikuttaa yhteiskuntaamme ja sen väestörakenteeseen. Pysyvä maahanmuutto vaikuttaa väestömme ikärakenteeseen myönteisesti.

Strategiaehdotuksessa mainitaan uusi kotoutumislaki (2011) ja sen toteuttamiseen laadittu kotouttamisohjelma (2012 – 2015), jonka keskeinen tavoite on maahanmuuttajien osallisuuden lisääminen. Kotoutumistuen piirissä olevien määrän ohella olisi ollut hyvä kertoa myös muita tunnuslukuja ja esimerkiksi haasteellisten ryhmien, kuten maahanmuuttajataustaisten pitkäaikais- ja nuorisotyöttömien maahanmuuttajien, määrän kehityksestä. Lisäksi olisi voinut mainita, että yhä enemmän ulkomailta muutetaan työn ja opiskelujen takia Suomeen, jolloin kotoutumispalveluita ei varsinaisesti tarvita. Maahanmuutto ilmiönä on monimuotoistunut.

Nykytilan kuvauksessa käsitellään ihan perustellusti myös maahanmuuttoon varautuneesti suhtautumista. Kappaleen sisältö poikkeaa kuitenkin muista, koska siinä käytetään poikkeuksellisesti lähdeviitteitä. Kun asia on haluttu nostaa strategiaan, olisi ilmiötä voinut valottaa myös kansainvälisesti. Suomi ei ole ainoa maa, jossa maahanmuuttoon suhtaudutaan varautuneesti. Suomalaiset eivät luultavasti olisi myöskään valmiita rajoittamaan omia oikeuksiaan muuttaja ulkomaille töihin tai opiskelemaan.

Suuntaviivat

Suomi on turvallisesti avoin

Kappale on napakka ja hyvin perusteltu. Tekstissä myös mainitaan selkeästi työvoiman liikkuvuuden tärkeys ja merkitys kansantaloudelle ja yhteiskunnalle. Suomen valttikorttien joukossa on mainittu laadukas koulutusjärjestelmä, jonka merkitys perheiden kotoutumisprosessille on suuri. Se myös tekee Suomesta maahanmuuton kohdemaana houkuttelevan. Opetushallitus pitää hyvänä, että esityksessä nostetaan esille useiden hallinnonalojen ja eri viranomaisen toiminnan yhteistyö. Toivottavaa on myös vastuunjaon selkeys ja tarkoituksenmukaisuus.

Jokainen löytää paikkansa

Kotoutumisen ja työllistymisen suuria haasteista ovat kotimaisten kielten taito, maahanmuuttajien osaamisen hyödyntäminen ja suomalaisen yhteiskuntaan osallistuminen. Koska monet nuoret muuttavat Suomeen kesken perusopetuksen, he eivät ehdi saavuttaa riittäviä kielellisiä ja muita valmiuksia. Maahanmuuttajataustaiset nuoret jäävätkin valtaväestöä useammin perusopetuksen jälkeisten jatko-opintojen ulkopuolelle. Opetushallitus on samaa mieltä siitä, että erityistä huomiota tulee kiinnittää yläkouluikäisiin tullessiin ja oppivelvollisuusiän ylittäneisiin, joilta puuttuu yleissivistävä koulutus. Näin vältetään mahdollinen syrjäytymiskierre.

Opetushallitus on samaa mieltä työryhmän kanssa siitä, että varhaiskasvatus on avainasemassa maahanmuuttajalasten ja -nuorten kotoutumisessa. Siksi on hyvä, että raportissa on huomioitu varhaiskasvatuspalvelujen kehittäminen. Opetushallitus toivoo, että strategian toimeenpano-ohjelmassa pohditaan erityisesti varhaiskasvatukseen suunnattavia toimenpiteitä ja mahdollisuuksia vahvistaa sekä suomen tai ruotsin kielen oppimista että oman äidinkielen kehittämistä yhteistyössä kotien kanssa. Tällä hetkellä määrätietoinen ja erillisellä valtionavustuksella tuettu toiminta näiden osalta aloitetaan vasta esi- ja perusopetuksessa, jolloin varhaislapsuuden herkkyysvaihe kielenoppimisessa jää hyödyntämättä. Raportissa on aiheellisesti nostettu esiin myös se, että varhaisilla koulutusasteilla tehdyillä toisen kotimaisen kielen vapautuspäätöksillä voi olla virkauramahdollisuuksien kannalta kielteisiä

vaikutuksia. Näistä vaikutuksista tulee tiedottaa huoltajia ja opetuksen vapauttaminen tulee tehdä vain riittävän painavin perustein. Opetushallitus on useissa yhteyksissä esittänyt ratkaisuksi lukiossa alkavan toisen kotimaisen kielen opiskelun mahdollistamista.

Raportissa esitetään maahanmuuttajien osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kehittämistä, työelämän tarpeita vastaavan kielikoulutuksen, erityisesti kotimaisten kielten opetuksen kehittämistä, maahanmuuttajien yrittäjyyden tukemista sekä työvoimapolittisen koulutuksen määrän ja vaikuttavuuden lisäämistä. Maahanmuuton lisääntyessä tarvitaan myös uusia, nykyistä kattavampia koulutuspalveluja tukemaan eri-ikäisten ja eri tavoin koulutettujen maahanmuuttajien kotoutumista. Monilla maahanmuuttajilla on kotimaassaan suoritettuja eriasteisia tutkintoja ja koulutuksia, heidän tulisi voida päivittää osaamistaan uuden kotimaan työmarkkinoille. Sen vuoksi olisi kehitettävä uusia aikuiskoulutusmuotoja, kuten näyttötutkintoja ja oppisopimuskoulutusta, erityisesti maahanmuuttajien tarpeista käsin. Samoin olisi huolehdittava riittävästä kielikoulutustarjonnasta ja erityistä painoa olisi pantava kielikoulutuksen kehittämiseen työelämän tarpeita vastaavaksi.

Koulutukseen liittyvät esitykset eivät sisällä uusia avauksia vaan toistavat aiemmissa raporteissa tehtyjä linjauksia. Opetushallitus toivookin, että strategiaan liitettävän toimenpideohjelman myötä nämä tärkeät esitykset pantaisiin toimeen. Erityisesti odotetaan päätöstä siitä, muutetaanko aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen ja/tai luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen hallintoa ja rahoitusta. Siitä syystä kirjaus kotoutumisen rahoituksen siirtämisestä hankelähtöisestä rahoituksesta pysyvämpiin ratkaisuihin on todella tärkeä. Näin syntyisi pysyvämpää kotouttamisosaamista.

Pääjohtaja Aulis Pitkälä

Opetusneuvos Pirjo Immonen-Oikkonen